

Kompetencje kluczowe w przepisach

PROGRESFERA
OSRODEK DOSKONALENIA NAUCZYCIELI

Odniesienie kompetencji kluczowych do polskich przepisów oświatowych

OPRACOWANIE: AGNIESZKA KUCA, NODN PROGRESFERA

Kompetencje kluczowe w przepisach (2018)

ZALECENIE RADY UNII EUROPEJSKIEJ z dnia 22 maja 2018 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie

Mówiąc o kompetencjach kluczowych odwołujemy się do zaleceń Parlamentu Europejskiego, który określił 8 kompetencji¹:

1. Kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji
2. Kompetencje w zakresie wielojęzyczności
3. Kompetencje matematyczne oraz kompetencje w zakresie nauk przyrodniczych, technologii i inżynierii
4. Kompetencje cyfrowe
5. Kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się
6. Kompetencje obywatelskie
7. Kompetencje w zakresie przedsiębiorczości
8. Kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej

Zgodnie z powyższym dokumentem kraje członkowskie mają za zadanie rozwijać kompetencje. Zgodnie z zaleceniami Rady: „Wysokiej jakości i włączające kształcenie, szkolenie i uczenie się przez całe życie zapewniają wszystkim szansę rozwijania kompetencji kluczowych, zatem podejścia ukierunkowane na kompetencje mogą być stosowane we wszystkich strukturach kształcenia, szkolenia i uczenia się przez całe życie.”

➔ Podstawa programowa:

W nowej podstawie programowej nie ma co prawda użytej samej nazwy „kompetencje kluczowe”, jeśli jednak spojrzymy na preambułę, to znajdziemy w niej jasne odwołanie do tych właśnie kompetencji:

Przedszkole²:

W zadaniach przedszkola wyszczególnionych w nowej podstawie programowej pojawia się wiele stwierdzeń zobowiązujących nauczycieli do kształtowania u dzieci kompetencji kluczowych, np.

- 5) „Wspieranie samodzielnej dziecięcej eksploracji świata, [...] z poszanowaniem indywidualnych potrzeb i zainteresowań” – *Kompetencje w zakresie przedsiębiorczości, Kompetencje matematyczne oraz kompetencje w zakresie nauk przyrodniczych, technologii i inżynierii.*
- 6) „Wzmacnianie poczucia wartości, indywidualność, oryginalność dziecka oraz potrzeby tworzenia relacji osobowych i uczestnictwa w grupie” – *Kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się, kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej*
- 7) „Tworzenie sytuacji sprzyjających rozwojowi nawyków i zachowań prowadzących do [...] dbania o zdrowie, sprawność ruchową i bezpieczeństwo, w tym bezpieczeństwo w ruchu

¹ Dokładne omówienie kompetencji znajduje się w materiale: „Kompetencje kluczowe – wstęp”

² Za: K. Dryjas, M. Jas, „Wspomaganie przedszkoli w rozwijaniu u dzieci kompetencji kluczowych”, ORE, 2017

drogowym” – *kompetencje obywatelskie, kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się*

- 8) „Przygotowywanie do rozumienia emocji, uczuć własnych i innych ludzi oraz dbanie o zdrowie psychiczne [...]” – *Kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się.*
- 9) „Tworzenie sytuacji edukacyjnych budujących wrażliwość dziecka, w tym wrażliwość estetyczną, w odniesieniu do wielu sfer aktywności człowieka: mowy, zachowania, ruchu, środowiska, ubioru, muzyki, tańca, śpiewu, teatru, plastyki” – *Kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej, kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji*
- 10) „Tworzenie warunków pozwalających na bezpieczną, samodzielną eksplorację otaczającej dziecko przyrody, stymulujących rozwój wrażliwości i umożliwiających poznanie wartości oraz norm odnoszących się do środowiska przyrodniczego, adekwatnych do etapu rozwoju dziecka” – *Kompetencje matematyczne oraz kompetencje w zakresie nauk przyrodniczych, technologii i inżynierii, kompetencje obywatelskie.*
- 11) „Tworzenie warunków umożliwiających bezpieczną, samodzielną eksplorację elementów techniki w otoczeniu, konstruowania, majsterkowania, planowania i podejmowania intencjonalnego działania, prezentowania wytworów swojej pracy” – *Kompetencje matematyczne oraz kompetencje w zakresie nauk przyrodniczych, technologii i inżynierii, kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji*
- 15) „Systematyczne wspieranie rozwoju mechanizmów uczenia się dziecka, prowadzące do osiągnięcia przez nie poziomu umożliwiającego podjęcie nauki w szkole” – *kompetencje obywatelskie, kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się*
- 17) „Tworzenie sytuacji edukacyjnych sprzyjających budowaniu zainteresowania dziecka językiem obcym nowożytnym, chęci poznawania innych kultur” – *Kompetencje w zakresie wielojęzyczności, kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji*

Szkoła podstawowa:

„Kształcenie ogólne w szkole podstawowej ma na celu:

- 3) formowanie u uczniów poczucia godności własnej osoby i szacunku dla godności innych osób; **(6)**
- 4) rozwijanie kompetencji, takich jak: kreatywność, innowacyjność i przedsiębiorczość; **(7)**
- 5) rozwijanie umiejętności krytycznego i logicznego myślenia, rozumowania, argumentowania i wnioskowania; **(3)**
- 7) rozbudzanie ciekawości poznawczej uczniów oraz motywacji do nauki; **(5)**
- 8) wyposażenie uczniów w taki zasób wiadomości oraz kształtowanie takich umiejętności, które pozwalają w sposób bardziej dojrzały i uporządkowany zrozumieć świat; **(3)**
- 11) kształtowanie postawy otwartej wobec świata i innych ludzi, aktywności w życiu społecznym oraz odpowiedzialności za zbiorowość; **(6)**
- 12) zachęcanie do zorganizowanego i świadomego samokształcenia opartego na umiejętności przygotowania własnego warsztatu pracy; **(5)**

„Najważniejsze umiejętności rozwijane w ramach kształcenia ogólnego w szkole podstawowej to:

- 1) sprawne komunikowanie się w języku polskim **(1)** oraz w językach obcych nowożytnych **(2)**;
- 2) sprawne wykorzystywanie narzędzi matematyki w życiu codziennym, a także kształcenie myślenia matematycznego **(3)**;

- 3) poszukiwanie, porządkowanie, krytyczna analiza oraz wykorzystanie informacji z różnych źródeł **(1), (3) (4)**
- 4) kreatywne rozwiązywanie problemów z różnych dziedzin ze świadomym wykorzystaniem metod i narzędzi wywodzących się z informatyki, w tym programowanie **(4)**;
- 5) rozwiązywanie problemów, również z wykorzystaniem technik mediacyjnych **(5)**;
- 6) praca w zespole i społeczna aktywność **(5), (6)**;
- 7) aktywny udział w życiu kulturalnym szkoły, środowiska lokalnego oraz kraju **(8).**”

W procesie kształcenia ogólnego szkoła podstawowa na każdym przedmiocie kształtuje kompetencje językowe uczniów oraz dba o wyposażenie uczniów w wiadomości i umiejętności umożliwiające komunikowanie się w języku polskim w sposób poprawny i zrozumiały. **(1)**

Ważnym zadaniem szkoły jest kształcenie w zakresie porozumiewania się w językach obcych nowożytnych. **(2)**

Zadaniem szkoły podstawowej jest wprowadzenie uczniów w świat literatury, ugruntowanie ich zainteresowań czytelniczych oraz wyposażenie w kompetencje czytelnicze potrzebne do krytycznego odbioru utworów literackich i innych tekstów kultury. **(1), (8).**

Czytanie jako umiejętność rozumienia, wykorzystywania i refleksyjnego przetwarzania tekstów, w tym tekstów kultury, to jedna z najważniejszych umiejętności zdobywanych przez ucznia w procesie kształcenia. **(1), (8).**

Dzieci, które dużo czytają, mają bogaty zasób słownictwa, z łatwością nazywają swoje uczucia i wchodzą w relacje z rówieśnikami, rzadziej sprawiają kłopoty wychowawcze, mając lepiej rozwiniętą wyobraźnię umożliwiającą obiektywne spojrzenie na zachowania własne i innych, w konsekwencji lepiej radzą sobie z obowiązkami szkolnymi, a także funkcjonowaniem w społeczności szkolnej. **(5)**

Szkoła ma stwarzać uczniom warunki do nabywania wiedzy i umiejętności potrzebnych do rozwiązywania problemów z wykorzystaniem metod i technik wywodzących się z informatyki, w tym logicznego i algorytmicznego myślenia, programowania, posługiwania się aplikacjami komputerowymi, wyszukiwania i wykorzystywania informacji z różnych źródeł, posługiwania się komputerem i podstawowymi urządzeniami cyfrowymi oraz stosowania tych umiejętności na zajęciach z różnych przedmiotów m.in. do pracy nad tekstem, wykonywania obliczeń, przetwarzania informacji i jej prezentacji w różnych postaciach. **(4)**

Szkoła ma również przygotowywać ich do dokonywania świadomych i odpowiedzialnych wyborów w trakcie korzystania z zasobów dostępnych w Internecie, krytycznej analizy informacji, bezpiecznego poruszania się w przestrzeni cyfrowej, w tym nawiązywania i utrzymywania opartych na wzajemnym szacunku relacji z innymi użytkownikami sieci. Szkoła oraz poszczególni nauczyciele podejmują działania mające na celu zindywidualizowane wspomaganie rozwoju każdego ucznia, stosownie do jego potrzeb i możliwości. **(4)**

Kształcenie i wychowanie w szkole podstawowej sprzyja rozwijaniu postaw obywatelskich, patriotycznych i społecznych uczniów. Zadaniem szkoły jest wzmocnienie poczucia tożsamości

narodowej, przywiązania do historii i tradycji narodowych, przygotowanie i zachęcanie do podejmowania działań na rzecz środowiska szkolnego i lokalnego, w tym do angażowania się w wolontariat. Szkoła dba o wychowanie dzieci i młodzieży w duchu akceptacji i szacunku dla drugiego człowieka, kształtuje postawę szacunku dla środowiska przyrodniczego, w tym upowszechnia wiedzę o zasadach zrównoważonego rozwoju, motywuje do działań na rzecz ochrony środowiska oraz rozwija zainteresowanie ekologią. **(3), (6)**

Duże znaczenie dla rozwoju młodego człowieka oraz jego sukcesów w dorosłym życiu ma nabywanie kompetencji społecznych takich jak komunikacja i współpraca w grupie, w tym w środowiskach wirtualnych, udział w projektach zespołowych lub indywidualnych oraz organizacja i zarządzanie projektami. **(5), (7)**

Zastosowanie metody projektu, oprócz wspierania w nabywaniu wspomnianych wyżej kompetencji, pomaga również rozwijać u uczniów przedsiębiorczość i kreatywność oraz umożliwia stosowanie w procesie kształcenia innowacyjnych rozwiązań programowych, organizacyjnych lub metodycznych. **(7)**

Odwołania do poszczególnych kompetencji kluczowych znajdują się również w podstawie programowej poszczególnych przedmiotów.

[Gimnazjum oraz szkoła ponadgimnazjalna \(podstawa programowa obowiązuje jeszcze w roku szkolnym 2018/2019\)](#)

Celem kształcenia ogólnego na III i IV etapie edukacyjnym jest:

1. przyswojenie przez uczniów określonego zasobu wiadomości na temat faktów, zasad, teorii i praktyk **(3)**;
2. zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów **(3)**;
3. kształtowanie u uczniów postaw warunkujących sprawne i odpowiedzialne funkcjonowanie we współczesnym świecie **(6)**.

Do najważniejszych umiejętności zdobywanych przez ucznia w trakcie kształcenia ogólnego na III i IV etapie edukacyjnym należą:

1. czytanie – umiejętność rozumienia, wykorzystywania i refleksyjnego przetwarzania tekstów, w tym tekstów kultury, prowadząca do osiągnięcia własnych celów, rozwoju osobowego oraz aktywnego uczestnictwa w życiu społeczeństwa; **(1), (6), (7), (8)**
2. myślenie matematyczne – umiejętność wykorzystania narzędzi matematyki w życiu codziennym oraz formułowania sądów opartych na rozumowaniu matematycznym; **(3)**
3. myślenie naukowe – umiejętność wykorzystania wiedzy o charakterze naukowym do identyfikowania i rozwiązywania problemów, a także formułowania wniosków opartych na obserwacjach empirycznych dotyczących przyrody i społeczeństwa; **(3)**
4. umiejętność komunikowania się w języku ojczystym i w językach obcych, zarówno w mowie, jak i w piśmie; **(1), (2)**

5. umiejętność sprawnego posługiwania się nowoczesnymi technologiami informacyjno–komunikacyjnymi; **(4)**
6. umiejętność wyszukiwania, selekcjonowania i krytycznej analizy informacji; **(1), (3), (4)**
7. umiejętność rozpoznawania własnych potrzeb edukacyjnych oraz uczenia się; **(5)**
8. umiejętność pracy zespołowej. **(5) (7)**

Jednym z najważniejszych zadań szkoły na III i IV etapie edukacyjnym jest kontynuowanie kształcenia umiejętności posługiwania się językiem polskim, w tym dbałości o wzbogacanie zasobu słownictwa uczniów. Wypełnianie tego zadania należy do obowiązków każdego nauczyciela. **(1)**

Ważnym zadaniem szkoły na III i IV etapie edukacyjnym jest przygotowanie uczniów do życia w społeczeństwie informacyjnym. Nauczyciele powinni stwarzać uczniom warunki do nabywania umiejętności wyszukiwania, porządkowania i wykorzystywania informacji z różnych źródeł, z zastosowaniem technologii informacyjno-komunikacyjnych, na zajęciach z różnych przedmiotów. **(4)**

Ważnym celem działalności szkoły na III i IV etapie edukacyjnym jest skuteczne nauczanie języków obcych. Bardzo ważne jest dostosowanie zajęć do poziomu przygotowania ucznia, które uzyskał na wcześniejszych etapach edukacyjnych. **(2)**

Szkoła powinna też poświęcić dużo uwagi efektywności kształcenia w zakresie nauk przyrodniczych i ścisłych – zgodnie z priorytetami Strategii Lizbońskiej. Kształcenie w tym zakresie jest kluczowe dla rozwoju cywilizacyjnego Polski oraz Europy. **(3)**

W procesie kształcenia ogólnego szkoła na III i IV etapie edukacyjnym kształtuje u uczniów postawy sprzyjające ich dalszemu rozwojowi indywidualnemu i społecznemu, takie jak: uczciwość, wiarygodność, odpowiedzialność, wytrwałość, poczucie własnej wartości, szacunek dla innych ludzi, ciekawość poznawcza, kreatywność, przedsiębiorczość, kultura osobista, gotowość do uczestnictwa w kulturze, podejmowania inicjatyw oraz do pracy zespołowej. **(5) (6), (7), (8)**. W rozwoju społecznym bardzo ważne jest kształtowanie postawy obywatelskiej, postawy poszanowania tradycji i kultury własnego narodu, a także postawy poszanowania dla innych kultur i tradycji. Szkoła podejmuje odpowiednie kroki w celu zapobiegania wszelkiej dyskryminacji. **(2) (6), (8)**

Podstawa programowa kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia

Celem kształcenia ogólnego w branżowej szkole I stopnia jest:

- przyswojenie przez uczniów określonego zasobu wiadomości na temat faktów, zasad, teorii i praktyk **(3)**
- zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów **(3)**
- kształtowanie u uczniów postaw warunkujących sprawne i odpowiedzialne funkcjonowanie we współczesnym świecie **(6)**

Do najważniejszych umiejętności należą:

- **czytanie** – umiejętność rozumienia, wykorzystania i refleksyjnego przetworzenia tekstów, w tym tekstów kultury, prowadząca do osiągnięcia własnych celów, rozwoju osobowego oraz aktywnego uczestnictwa w życiu społeczeństwa **(1), (6), (7), (8)**
- **myślenie matematyczne** – umiejętność wykorzystania narzędzi matematyki w życiu codziennym oraz formułowania sądów opartych na rozumowaniu matematycznym **(3)**
- **myślenie naukowe** – umiejętność wykorzystania wiedzy o charakterze naukowym do identyfikowania i rozwiązywania problemów, a także formułowania wniosków opartych na obserwacjach empirycznych dotyczących przyrody i społeczeństwa; **(3)**
- **umiejętność komunikowania się w języku ojczystym i w językach obcych**, zarówno w mowie, jak i w piśmie; **(1), (2)**
- umiejętność sprawnego posługiwania się nowoczesnymi **technologiami** informacyjno-komunikacyjnymi; **(4)**
- umiejętność wyszukiwania, selekcjonowania i krytycznej analizy **informacji**; **(1), (3), (4)**
- umiejętność rozpoznawania własnych potrzeb edukacyjnych oraz **uczenia się**; **(5)**
- umiejętność **pracy zespołowej**. **(5), (7)**

Nowa podstawa programowa dla Szkół Ponadpodstawowych

Nowa podstawa programowa dla 4-letniego liceum 5-letniego i technikum będzie obowiązywać od roku szkolnego 2019/2020 w klasie pierwszej

Podstawa programów kształcenia ogólnego dla 2-letniej branżowej szkoły II stopnia stosuje się, począwszy od roku szkolnego 2020/2021, zarówno dla uczniów będących absolwentami branżowej szkoły I stopnia, którzy ukończyli gimnazjum oraz tych kończących ośmioletnią szkołę podstawową **(dwie inne podstawy!)**

Jednym z celów jest położenie większego nacisku na kształcenie kompetencji kluczowych

Podstawa programowa kształcenia ogólnego dla czteroletniego liceum ogólnokształcącego i pięcioletniego technikum oraz szkoły branżowej II stopnia (absolwenci VIII klasy SP)

Celem kształcenia ogólnego jest:

- **doskonalenie umiejętności myślowo-językowych**, takich jak: czytanie ze zrozumieniem, pisanie twórcze, formułowanie pytań i problemów, posługiwanie się kryteriami, uzasadnianie, wyjaśnianie, klasyfikowanie, wnioskowanie, definiowanie, posługiwanie się przykładami itp. **(1), (3), (8)**
- zdobywanie umiejętności **formułowania samodzielnych i przemyślanych sądów**, uzasadniania własnych i **cudzych sądów** w procesie dialogu we wspólnocie dociekającej **(1), (3)**

- łączenie zdolności **krytycznego i logicznego myślenia z umiejętnościami wyobrażeniowo-twórczymi; (3), (8)**
- rozwijanie **wrażliwości społecznej, moralnej i estetycznej; (5), (6), (8)**
- rozwijanie narzędzi myślowych umożliwiających uczniom **obcowanie z kulturą i jej rozumienie; (8)**
- rozwijanie u uczniów **szacunku dla wiedzy**, wyrabianie pasji poznawania świata i zachęcanie do praktycznego zastosowania zdobytych wiadomości. **(5)**

Do najważniejszych umiejętności należą:

- **myślenie** – [...] Dzięki temu, że uczniowie szkoły ponadpodstawowej uczą się równocześnie różnych przedmiotów, możliwe jest rozwijanie następujących typów myślenia: analitycznego, syntetycznego, logicznego, komputacyjnego, przyczynowo-skutkowego, kreatywnego, abstrakcyjnego; zachowanie ciągłości kształcenia ogólnego rozwija zarówno myślenie percepcyjne, jak i myślenie pojęciowe. [...] **(3), (7)**
- **czytanie** – umiejętność łącząca zarówno rozumienie sensów, jak i znaczeń symbolicznych wypowiedzi; kluczowa umiejętność lingwistyczna i psychologiczna prowadząca do rozwoju osobowego, aktywnego uczestnictwa we wspólnocie, przekazywania doświadczeń między pokoleniami; **(1), (6)**
- **umiejętność komunikowania się w języku ojczystym i w językach obcych**, zarówno w mowie, jak i w piśmie, to podstawowa umiejętność społeczna, której podstawą jest znajomość norm językowych oraz tworzenie podstaw porozumienia się w różnych sytuacjach komunikacyjnych; **(1), (2)**
- **kreatywne rozwiązywanie problemów** z różnych dziedzin ze świadomym wykorzystaniem metod i narzędzi wywodzących się z informatyki, w tym programowanie; **(4), (7)**
- **umiejętność sprawnego posługiwania się nowoczesnymi technologiami** informacyjno-komunikacyjnymi, w tym dbałość o poszanowanie praw autorskich i bezpieczne poruszanie się w cyberprzestrzeni; **(4)**
- **umiejętność samodzielnego docierania do informacji**, dokonywania ich selekcji, syntezy oraz wartościowania, rzetelnego korzystania ze źródeł; **(1), (3), (4)**
- nabywanie nawyków **systematycznego uczenia się**, porządkowania zdobytej wiedzy i jej pogłębiania; **(5)**
- umiejętność **współpracy w grupie** i podejmowania działań indywidualnych. **(5), (7)**

Podstawa programowa kształcenia ogólnego dla
branżowej szkoły II stopnia
(dla uczniów będących absolwentami dotychczasowego gimnazjum)

Celem kształcenia ogólnego jest:

- doskonalenie umiejętności myślowo-językowych, takich jak: czytanie ze zrozumieniem, pisanie twórcze, formułowanie pytań i problemów, posługiwanie się kryteriami, uzasadnianie, wyjaśnianie, klasyfikowanie, wnioskowanie, definiowanie, posługiwanie się przykładami itp.; **(1), (3), (8)**
- zdobywanie umiejętności formułowania samodzielnych i przemyślanych sądów, uzasadniania własnych i cudzych sądów w procesie dialogu we wspólnocie dociekającej; **(1), (3)**
- łączenie zdolności krytycznego i logicznego myślenia z umiejętnościami wyobrażeniowo-twórczymi; **(3), (7)**
- rozwijanie wrażliwości społecznej, moralnej i estetycznej; **(5) (6), (8)**
- rozwijanie narzędzi myślowych umożliwiających uczniom obcowanie z kulturą i jej rozumienie; **(8)**
- rozwijanie u uczniów szacunku dla wiedzy, wyrabianie pasji poznawania świata i zachęcanie do praktycznego zastosowania zdobytych wiadomości. **(5)**

Do najważniejszych umiejętności zdobywanych przez ucznia należą:

- umiejętność rozumienia, wykorzystania i refleksyjnego przetworzenia tekstów, w tym tekstów kultury, prowadząca do osiągnięcia własnych celów, rozwoju osobowego oraz aktywnego uczestnictwa w życiu społeczeństwa; **(1), (6), (8)**
- umiejętność wykorzystania narzędzi matematyki w życiu codziennym oraz formułowania sądów opartych na rozumowaniu matematycznym; **(3)**
- umiejętność wykorzystania wiedzy o charakterze naukowym do identyfikowania i rozwiązywania problemów; **(3)**
- umiejętność komunikowania się w języku ojczystym i w językach obcych; **(1), (2)**
- kreatywne rozwiązywanie problemów z różnych dziedzin ze świadomym wykorzystaniem metod i narzędzi wywodzących się z informatyki, w tym programowanie; **(4), (7)**
- umiejętność sprawnego posługiwania się nowoczesnymi technologiami informacyjno - komunikacyjnymi, w tym dbałość o poszanowanie praw autorskich i bezpieczne poruszanie się w cyberprzestrzeni; **(4)**
- umiejętność wyszukiwania, selekcjonowania i krytycznej analizy informacji; **(1), (3), (4)**
- umiejętność pracy zespołowej **(5), (7)**

Kształcenie kompetencji – jak się rozliczyć?

Nauczyciele mają obowiązek kształcić u swoich uczniów kompetencje kluczowe – wywiązywać się z realizacji zadań postawionych w Podstawie Programowej. W przepisach nie ma przy tym jasnego wskazania jak dokumentować przebieg tego procesu. Nie ma ściśle obowiązku prowadzenia żadnej dokumentacji w tym zakresie. Tym niemniej warto takie dokumenty prowadzić – będzie to dużym ułatwieniem na wypadek ewaluacji zewnętrznej.

Poniżej znajdują się wskazówki w jaki sposób/ w jakich dokumentach szkolnych możemy uwzględnić poszczególne kompetencje:

➡ **Dziennik lekcyjny**

Kompetencje cyfrowe: Kształcenie kompetencji można uwzględnić w samym temacie zajęć. Szczególnie warto wpisywać, że zajęcia prowadzone były z użyciem TIK – przy temacie lekcji zaznaczamy dodatkowo „TIK”.

Kompetencje matematyczne oraz kompetencje w zakresie nauk przyrodniczych, technologii i inżynierii: w tematach lekcji, na których uczniowie robili doświadczenia, eksperymenty i obserwacje warto zapisać, że były one prowadzone.

Co do zasady, niezależnie od przedmiotu, warto pamiętać, aby tak formułować tematy lekcji, żeby podkreślać kształcenie kompetencji kluczowych.

➡ **Program wychowawczo – profilaktyczny**

Warto w nim uwzględnić i wprost zaznaczyć kształcenie kompetencji takich jak:

- Kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się
- Kompetencje obywatelskie
- Kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej

➡ **Plan pracy dydaktycznej³ - roczny plan dydaktyczny**

Plan oczekiwanych rezultatów – indywidualny dokument nauczyciela, który uwzględnia możliwości ucznia i nauczyciela oraz zasoby organizacyjne i materialne placówki oświatowej. Plan dydaktyczny jest nastawiony na wynik efektów kształcenia.

Przykładowy uproszczony plan może zawierać elementy takie jak:

1. Liczba godzin
2. Blok tematyczny
3. Treści kształcenia
4. Cele operacyjne

³ Za materiałem: Monitorowanie realizacji podstawy programowej w przedszkolu i szkole podstawowej (I etap), ORE

5. Kategoria celu A,B,C,D⁴
6. Formy sprawdzające
7. Metody pracy
8. Uwagi (np. kształcone kompetencje kluczowe) – można również zrobić osobną sekcję

Dokument nie jest obowiązujący, warto jednak go stworzyć. W planie możemy wprost wpisać jakich metod używamy i jakie kompetencje dzięki temu kształcimy.

➡ **Plan nadzoru pedagogicznego - plan hospitacji lekcji, ewaluacja wewnętrzna**

Dyrektor może zaplanować tutaj obserwację lekcji prowadzonych przez nauczycieli zarówno pod kątem jednej, wybranej kompetencji kluczowej, jak i wszystkich kompetencji. Obserwacja prowadzona jest właśnie pod tym kątem. Na zakończenie roku szkolnego dyrektor przygotowuje sprawozdanie z realizacji nadzoru pedagogicznego i to właśnie ten dokument stanowić będzie dowód na kształcenie kompetencji kluczowych na różnych lekcjach.

➡ **Dokumentacja spotkań zespołów przedmiotowych**

Można tworzyć protokoły z posiedzeń zespołów przedmiotowych, podczas których zespół omawia narzędzia i ćwiczenia oraz wymienia się doświadczeniami w zakresie rozwijania poszczególnych kompetencji na ich lekcjach. Poza dokumentowaniem „oczywistych” kompetencji jak np. kompetencje matematyczne oraz kompetencje w zakresie nauk przyrodniczych, technologii i inżynierii na zebraniu zespołu matematyków, warto myśleć szerzej i omawiać np. metody kształtujące kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej. Znowu nie ma obowiązku tworzenia takich protokołów, mogą być jednak przydatne w wypadku kontroli.

➡ **Ankiety prowadzone wśród nauczycieli/ uczniów/ rodziców**

W przypadku, jeśli szkoła kładzie nacisk na rozwój jednej/ dwóch kompetencji (np. prowadząc zajęcia dodatkowe, warsztaty w ramach realizacji PWP) można pokusić się o przeprowadzenie wśród nauczycieli/ uczniów/ rodziców ankiet badających przyrost umiejętności, np. ankietując ww. grupy przed i po wprowadzeniu programu. Ankiety te mogą być prowadzone w ramach ewaluacji wewnętrznej. Mogą też być zaplanowane przez zespół nauczycieli.

⁴ A: Zapamiętanie wiadomości, B: Zrozumienie wiadomości, C: Stosowanie wiadomości w typowych sytuacjach, D: Stosowanie wiadomości w sytuacjach problemowych

Bieżące monitorowanie kształcenia kompetencji kluczowych

1) Kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji	Monitorujemy na każdym przedmiocie – obserwacja wypowiedzi ustnych i pisemnych uczniów.
2) Kompetencje w zakresie wielojęzyczności	Monitorowanie wypowiedzi uczniów w kwestii ich stosunku do innych kultur i szacunku dla nich.
3) Kompetencje matematyczne oraz kompetencje w zakresie nauk przyrodniczych, technologii i inżynierii	<ul style="list-style-type: none"> • Rozwój myślenia matematycznego można monitorować we wszystkich zadaniach w których konieczne jest logiczne myślenie, umiejętność analizowania, syntetyzowania i wyciągania wniosków. • Myślenie naukowe można monitorować przy każdym zadaniu, w którym stawiamy ucznia w sytuacjach problemowych i obserwujemy jak sobie z nim radzi.
4) Kompetencje cyfrowe	Monitorowanie wykonywania zadań przy użyciu TIK, monitorowanie procesu selekcji informacji i źródeł, z których uczniowie korzystają.
5) Kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się	Obserwacja - powinna ona odbywać się w określonych odstępach czasowych i być jednoznacznie ukierunkowana na umiejętność pracy w grupie. Efekty realizacji podstawy programowej w postaci diagnoz końcowych procesu kształcenia, w tym egzaminów zewnętrznych
6) Kompetencje obywatelskie	Warto monitorować udzielanie się w akcjach charytatywnych i wolontariacie. Monitorowanie pracy samorządu szkolnego
7) Kompetencje w zakresie przedsiębiorczości	Monitorowanie aktywności uczniów w samorządzie klasowym i szkolnym oraz samodzielne inicjowanie przez uczniów akcje i pomysły.
8) Kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej	Monitorowanie znajomości przez uczniów dzieł kultury, choćby współczesnej – swobodna rozmowa.

Dla nauczycieli, którzy chcą dowiedzieć się, jak w praktyczny i innowacyjny sposób kształcić kompetencje kluczowe na wszystkich przedmiotach, organizujemy rady pedagogiczne, szkolenia i webinaria z zakresu Kształcenia kompetencji kluczowych. Zapraszamy na www.progresfera.edu.pl.